

Valentin
Cundrič

Votivna pesem

Pisatelju Marku Hudniku

Hrib P. je hrib Šepetalec, je prvenec mojega življenja, *Žanr* mojih živih in zmeraj zapomnjenih sanj.

Ko bi srečal vaščane, oblečene v kozjo kožo, se ne bi prestrašil. Ko bi mi kdo zapovedal, daj mi tisto iz svojega srca, za kar niti ne veš, se ne bi prestrašil. Vse te stvari jemljem kot *preliminarne* nesreče. Kot nujno zlo. In kot nujno dobro. Dostikrat se tu-

rek in ščurek spremenita v cvet in med. Služenje hribu P., kot bo bralec spoznal, ni vezano z življenjskim spametovanjem, kot pravi racionalizaciji, na nekaj let, dvajset, sedem, tri, to služenje je *dosmrtno*. In brez plačila. Na ščukino zapoved, in še sam ne vem, po čem me spoznajo. Vem pa, da sem v nekem življenju lezel skoz zmajevo uho. Vendar tudi to *ostaja*, tam, v vrsticah ČRNEGA KANONA.

Spet me je presekala bikonkavna deltoidna sekira, in sem se osvestil kot namočen v rjasti med. Besede, ki jih v vseh življenjih srečavam, so mi prišle naproti, posebno dobro pa sem si zapomnil te: Blejsko jezero z otokom je kot Atlantik z Anglijo; o mala Atlantida, kako si mi blizu in kako si moja!

To, kar se mi je pripetilo, ni nič novega. Sploh se mi je pa pripetilo in se ni niti zgodilo. Zgodilo pomeni družčino in god, pripetilo pa opetnajstiti koga. Torej sem ostal na cedilu, še dobro, da ne vem, na čigavem in za koliko časa spet.

Moje solzno telo se vsako noč napoti, v sanjah mojega telesa, v mojo rojstno hišo pisat pesmi in razlage o besedah. Če pravim solzno telo, je to spomin na moj poklic, ko sem še razlagal brižinske spomenike. Vsako noč pomeni res vsako noč; in to je hudo res, ne le enkrat v noči, po trikrat se znajdem v sanjah tam, kjer se podnevi samo z odporom, kolikor to ni kisló grozdje, zato pa ponoči nadoknadim zamujeno ali recimo prijazneje, *zavrženo*, ne glede na to, ali jaz *zavračam* ali pa sem nemara jaz *zavržen*. Kar se rojstne hiše tiče, je *moja in rojstna* samo slučajno, toliko, da nam ni nič prihranjeno,

ko trgamo popkovino in ko nas mečejo *doma* čez prag, nam pa vsaj misli uhajajo *nazaj*. Tam torej pušča moje solzno telo na kupe manuskriptov, ki jih ne bom nikoli pretihotapil v beli dan. Duh napisanega me draži in muči čez dan, sklanja se mi v uho. O, naj me duh nareka ne zapusti! Sicer pa se stvari ne gode, se samo ponavljajo, vrtijo se v krogu, ki nam ni viden, vendar tistih dvaindvajset pogojev za poraz že razbereš iz ponujenih znamenj.

Če bi že pisal o sebi, bi najbrž moral začeti z letom 1938, ki je moje rojstno leto. Zgodbo bi začel pisati nekako takole: Vas P. je tičala v zametu. (Bil je namreč februar, snežni metež.) Iz doline je hrib tako težko dostopen. Poljska pota so bolj malo čistili. Kvečjemu s konjskimi in volovskimi vpregami. A res bolj poredko. Živelj vasi P. se je najbrž tako čudno skrival pred svetom.

Iz sveta je v vas prihajala zgolj enostranska pravica, bodi cerkvena bodi posvetna. V zavesti šele rojenih je bil zato trdovraten odpor proti dolinskemu še iz luteranskih časov, tu, v vasi P. jih je dovolj prejelo novo, pravičnejšo vero in vsi se niso pustili užugati. Za hribom so uredili za bivanje in skrivanje naravno kraško votlino; ob njej in v njej so imeli predniki v časih turških vpadov tabor in v spomin nanj se je ohranilo ime zaselka z eno bajto: Podtabor. Z verniki vred se je občasno skrival v jami Primož Trubar, ki je znal razlagati božjo besedo ob naravnem, nezglajenem obhajilnem kamnu.

Ker sva bila z mlajšim bratom se premajhna za delo na polju, ker je nekdo moral paziti kokoši in zvečer opraviti živino, sva lenarila doma in se zabavala po svoje. Jaz sem buljil v eno od broširanih pionirskih knjižic, mlajši pa se je zabaval tako, da je lovil in spuščal piščance s strehe *sekularja*. Ko se je preganjal za piščančkom po ovčjaku, ga je po nemarnem in po nesreči priprl, tako da je žival vreščala in poskalovala.

Kaj bo pa zdaj, sem kriknil. Tepen boš, da veš, sem pripravljaval krivca za tisto grozno. Tega fantiča so zmeraj topli, do krvi. Za najmanjšo krajo, za najrahlejši ugovor.

Že je bila trdna noč, ko v takšni ljudski baladi, kjer se reve in sirote boje življenja. In glej ga, pisanega brata, prehitel je dogodke in razložil, da je Tina priprl piščančku nogo. Nikakršnega zasliševanja ni bilo, sicer se pa ne bi branil. Mama je ihtela, ker se ji je žival smilila in škoda je je bilo. Oče je tako spodbujen ali podžgan zgrabil sekiro na pragu, da me ni mlatil s prosto in žuljavo dlanjo. Vsi so se umaknili s svojimi angeli varuhi, tudi z mojim, v hišo in na vrh. Oče pa je zamahoval s toporiščem po moji hrbtni strani. Ko me je spustil na tla, se nisem pobral. Začelo je liti, ne vem, če z neba ali iz src sosedov. Tako sem na hitro zvedel, kako je, če te pozabita bog in svet. Še pes Miško se je umaknil v uto, kot češ, kaj me briga.

Nekoč so bila v vasi tudi fevdna pisma, podpisana od grofa Ortenburškega in cesarja Friderika iz leta okr. 1200. Torej je bilo nekaj razloga za *ponos* in celo ošabnost.

Kot sem že omenil, je bil v vasi P. do včeraj živ spomin na Turke iz leta 1477. Potresi so bili leta 1509, 1622, 1690. Letnice v ljudeh niso živele, spomin na nesreče je bil povezan z dodatnimi tlakami na blejskem gradu, ki ga je bilo treba obnavljati. Vas P. je tod okoli najstarejša vas, poleg Mevkuša, in v srednjem veku daleč naokoli najpomembnejša. Svobodnjaki so nosili tudi nemške priimke: Schroettl in Chranschrott; ohranili so se v listinah ob prenosu kmetij na briksenškega škofa Mateja. Škof Matej je imel v vasi P. poletni dvorec, ker je vas na hribu, izven močvar in brez megle. Leta 1358 je taisti škof Matej svoj dvorec podelil v fevd ministerialu Diemonu von Brunecku.

V tem vaškem dvorcu so imeli urbar za vso okolico, kar pove dovolj, in spet samo to, ker se je urbar izgubil, v blejskem, grajskem pa njegove vsebine ni. Iz dvorca je s stoletji, kar je njegova simbolična in nujna degradacija, nastala U. domačija, ki je slovela po pobožnosti in imenitnosti, saj so bili U. najštmanejši kmetje v vasi P., vendar je danes hiša *zaklenjena*, brez trdne roke, uresničilo se je ljudsko reklo da, kjer delavcem ne dajo jesti, rod izumre, imetje pa prekrije lišaj.

Moja mlajša sestra Marica je padla ko angelska solza med pogleske primate. Deklica z dolgimi, zlatimi lasmi. Bila je eno leto starejša od mene. Kot vzeta iz kakšne *volšebne* bajke ali Zaubermärchen. Vem, da obujanje iz pozabe povzroči niz zamer. Pa kaj bo z zamero moje zamere? V jagibabi živimo, v njej, ne z njo. Živim več nadnaravnih motivov, S stvarmi in osebami se moramo naphati, da preživimo.

Bilo je septembra 1942. Kurili smo *turščovle*. Ne, ni šlo za koruzo. Zmotil sem se. Kurili smo fižolovje. In to na vrtni njivi. Tako rekoč doma. Večji otroci, brez nadzorstva, in so Marico prisilili, da je skočila čez kres. Seveda je padla v ogenj. Mene ni bilo *zraven*. Ponavadi sem kje čepel. Ko se je zaslišal jok in krik, sem stal ob dvoriščni lesi. Spominjam se samo mlajšega brata. Triletnega, kako je tekel in nekaj prosil. Potem so opečnega otroka z lojtrnikom peljali na Golnik, kjer je umrl. Spominjam se tudi, ko so Marico jemali s par in kako je Mevkov, sosed in mizar, zabil trugo.

Tudi ta zgodba je del hriba P., in kot vsaka zgodba s hriba P. nedoseženček se pravi pride donošena na svet, ob pravem času, vendar je nič ni. Tako nekako bi začel, in sem že neštetokrat, svojo življenjepismo zgodbo. Rojstno vas bi imenoval P., ker tako, kot se imenuje po novejšem, mi ni všeč, srednjeveški *termin* za vas, ki je skrit v nemškem izrazu Pogelschitz, namreč Poglič, pa ni več v rabi, ohranjen pa je v pridevniku pogleski v starem izrazu za prebivalca vasi P. namreč Poglesc. Tisto votlino, ki jo omenjam, vaščani imenujejo pogleska cerkev, in ne tako, kot se dozdeva krajevemu leksikonu, ki jo frazari drugače, tako kot nihče ne govori. Hiša U. je dala znanega slovenskega opernega pevca, ki se je pisal drugače, kot je bilo rečeno hiši, kar je pomenilo, da kmetija ni *premogla* vseskozi sinov ali vsaj enega, ki bi dedoval za očetom gospodarjem kmetijo kot priimek; hišno ime se pa ne spremeni, zet prinese samo priimek.

V vasi P. so moški do ženitve spali po senikih in hlevih, kot da so kobilji ali goveji mladiči, in ne ljudje. Neumestno je misliti, kako so zaudarjali, saj so se zračili ves dan na poljih in gmajni, in to zato, da so se v smrad vrnili. Do polnoči so dostikrat obredli vse spominjanje, iz česar so iskali napovedi za naprej. Spominjali so se kuge 1510. leta in iz leta 1629, ko so predniki celo stražili dohode v vas, pred nezaželenimi prišleci, in to dan in noč.

Potem so udrihali čez cigane, ki so prešli dostikrat hrib ali pa so se ustavljali po stogovih, od leta 1723 dalje, in so bili pripravljeni krasti in celo moriti. Dalje so se spominjali grimščarskega barona, ki je z rogom in lovskimi gonjači drvel često skozi vas P., kot da niso gozdovi in gmajne že dosti pusti zaradi fužinarjev, ti so iztrebili cel gozd nad vasjo P. za zaselek Zabošt, ki je bil bolj goličava. V zaselku Zabošt je še danes ohranjeno hišno ime Fržinc, kar je iz fužinar ali iz freisinger, kar bi bilo precej bolj imenitno.

Tako so mladi iz vasi P. predihali različne običaje: koline, kolede, poroke in smrti. Tedaj šele so se zavestno vrnili, v vse hudo in prestano, od primščin do posmrtnin, ko je gospoda izropala hlev, v hiši pa skrinjo za skrinjo, in do pravice prve noči, ki naj bi jo tod uveljavljal grajski pisar.

Kot bi stala med vasjo, rodom in menoj še vedno tista kužna straža, ki je branila tujcem stopiti v vas. Ali straža, ki je boljčala dol po deželi, kdaj bojo pridrveli Turki. Sicer pa ima kraj danes, brez mene in mojih težav, dovolj svojih križev, v vasi namreč šestokrat gori. Pogoreti mora sedem hiš, da bo mir. Od kdaj ta vraža ali urok, nisem mogel ugotoviti, ker nimam več stika s starim prebivalstvom, in če bi si razlagati hotel stvari bolj mistično, da se pod pritiskom *duha* vasi P. vnemajo hiše kar same, kot voljne žrtve, komu bi te ugotovitve kaj koristile. Do zdaj je bilo povzdignjenih v gorečo menoro četvero pogorišč.

Tudi pri nas je šola pomenila počasni obred, obred v smislu iniciacije, sprejema med odrasle hlapce. Klila pa tod bujna zmota, češ, naj hodi v šolo, da mu ne bo treba delati. Fizično delo je bilo tod povzdignjeno na raven *trpljenja*. Vsako drugo delo: v tovarni, na žagi, v pisarni je bilo lenarjenje. Se pravi, edino delo doma, na njivi, v gozdu je imelo svet predznak, še težja dela kje po službah pa so bila samo za plačo.

Tako sem začel hoditi v šolo. Prvi razred osnovne šole v Gorjah je imel pouk v slovenskem jeziku. Prepevali smo tisto o rožici, ki se ni skrila, in o žanjici ajde. Niti besede nisem slišal o Hitlerju. Isto učiteljico so *naši* čez štiri leta dali stran, ker je hodila v cerkev. V Gorjah so vse verne učiteljice vrgli na cesto ali v hribe. Iz prvega razreda se spominjam najbolj, da so nas že po prvi uri nagnali domov, in naj tečemo, so naročili. Ko sem prisopihal domov, je bila hiša zaklenjena, in sem šel na vrt, pobirat hruške, po čemer sklepam, da je bilo to septembra. Vsi domači so se skrili pri sosedu, kjer so z balkona opa-

zovali položaj, malo se meneč za mene. Začele so žvižgati krogle. Lahko bi me zadela naša krogla. Vsekakor bi bil to zadetek in nikogaršnja trofeja. Ni se zgodilo tako kot v *filmih*, da svojci tekajo za otroki in jih poskrijejo, mene so kratko in malo pozabili.

Sedaj, ko bivam tu, kjer pač že bivam, to je na Jesenicah, šele spoznavam vrednost in moč tistih krajev tam, ki naj jih imenujem moji rojstni kraji, čeprav sem od tam izobčen, tudi če bi se že tam pojavil z dobrimi nameni, bi lahko doživel, da bi kdo poklical milico.

Zato pa te kraje sanjam, *sanjam*; sanjam se pa ne da ukazovati, razen enim samcatim lahko določim tok, in sicer če sedim na vlaku ali avtobusu, in se še ne premikamo, dopovem neki mobilizatorski sili, da se moramo premikati, ker le vozilo v *gibanju* pomeni pošto. No, ker se sanjam na sploh ne da ukazovati, naj pripišem, da sanjam *tiste* kraje in ljudi iz neke potrebe, če ne iz nuje. In kaj vse sem že iz sanj zvedel o značaju teh, ki gledajo skozte čisto *neprizadeto*. Tukaj na Jesenicah, v znamenju golobov in podgan, govorim besede, ki me srečavajo v vseh življenjih! O Bled! Zgornji in Spodnji, ki boš edini obstal! O otok, ki naj te kličem sveti otok! O jezusjezero, ki si Nil, zvit v kačji svitek pred mojimi očmi. O jezero, ti ihtiozaver, ki vstal boš na dan jeze, na dan ihte iz spanja in od zadnje smrti!

Ti kraji te tako obsedejo, da se ti blede o njih. Ker je tod polno vejevja, sotesk in suhih vodnih strug, bi razlagalec sanj mislil, da gre za *regressus ad uterum*, vendar gre prej za nasilje, ki se cedi iz kraja, iz njegovega pritiska na ljudi, ki se izmuznejo v svet in hodijo nazaj kot strahovi.

Sanjalo se mi je te dni, da je ves svet slovenski, in da ni nikjer več Slovenije. Potem sem šel mimo hiše, ki je imela delno prikrit napis, videl sem le črke ORTU. V sanjah sem vzkliknil, to je ostanek Portugalske in je prišla neka starka, ki je padla pred menoj na kolena in mi poljubljala roko. Po špansko sem ji razlagal, da sem Slovenec oziroma bil Slovenec, ona pa Portugalka. Ko zdaj premišlujem ta napis iz sanj, se mi vsiljuje razlaga, da je ORTU isto kot sinpes ORT ali ORTENBURŽAN, torej bi bila tista starka Sfinga s hriba P. Mogoče nadaljujem jaz njeno duhovno življenje, in je hotela vse nazaj ali vsaj delno povračilo. Kdorkoli je že bila, vse se je srečno končalo. Lahko bi bila moja teta Franca, ki je umrla 22 let pred mojim rojstvom, očetova sestra s hriba P., ki je pisala pesmi. Tako bi ostvarila svoj *post scriptum*.

Vsa P. ima svoj simbolno-alegorični pomen. Grič je tako zaprt, odrezan od glavnih poti, da bi človek moral imeti krila, peš se daleč pride. Otroci in tudi odrasli smo hodili bos, stopalo pa je ranljiva in z umazanijo prekrita duša. Otroci in tudi samski večinoma niso imeli do nedavnega svoje postelje. Ni bilo prilike za misterij, ki se mu reče *Prokrustova* postelja ali predkriž, in ni kontinuitete do krste, ker manjka samska postelja. Vmes je le poročna postelja, s čudnim trnjem postлана. Sovraštvo med očetom in sinom je potisnjeno globoko vase, pa tli, a ni uresničeno in psiha ne doživi krajnjega procesa: očetje

otroke sicer mučijo, jih izpostavljajo tako, da jih dajejo za hlapce in dekletke, otroci pa so brez razsežnosti. Ne udari jih noben zdravilni bog na gleženj, na križ, na bok, na koleno, kvečjemu kakšen hudič, da imajo težave z zdravjem vse življenje. Dimenzije luteran — papist, partizan — domobranec so le v izjemnih časih. Drugače mlad — star, lep — grd, zdrav — bolan.

Ženske govore na moške.

Ozke zaraščene poti proti Pokljuki so podzavest, ki se zarašča, in jo je treba trebiti. Pot v polje je samodejna, brez navora, to je po učinkovanju pot v instinkte. Za pogleskega Neojdipa ni Antigone in ne svetišča Eumenid na Kolonu. Hrib za vasjo P. je zvita Ehidna. Ehidna je ženska kača, ki je z lastnim sinom psom Ortom izrodila Sfingo. Tega Orta lahko povežemo z Ortenburgom. Tudi Sfinga je rojena, vendar na hribu P. še ni bila zagovorjena.

V starejših inačicah je bil tale tekst bolj avtobiografski, se pravi natančnejši in več je povedal o meni samem. Iz enega od teh tekstov sem vzel ven *berača C.*, ki sem bil jaz, in ga cepil na novo vsebino. Tole, kar zapisujem in kar se mi mota po glavi, je bilo bolj lepilo, slina in moka med izrezki, ki jih zdaj odnaša veter proti smetiščem na Koroški Beli. In prav je tako. Moram čimveč črtati, radirati, zahoditi.

Velik razvojni lok je napravil vsak vaščan od fantiča, ki je maševal za mentrgo ali med kuhinjskimi stoli, do brezbožnika. Vera je bila na tem hribu zgolj dolžnost do staršev. Ni pa bilo narobe, da bi bila dolžnost staršev do otrok utemeljena v kakršnikoli božji ljubezni ali dolžnosti. Ti starši so se v sporih za zemljo in denar in čast odločali raje sami, brez božje previdnosti. Brez usmiljenja in popuščanja. Brez odpuščanja. Celotno materinsko srce je bilo na tem hribu votlo. Tu vera, ali sinovski stan, starševski, sestriški, sosedski — vse to ni bilo s šajnom zapisano v lastnosti kraja in rojstva in smrti, vse življenje je teplo po svojih zakonitostih z vrha pri glavi, od zadaj po hrbtu in v križ. Občutki mladostnikov so pa noj, ki ne ve, v kateri pesek naj skrije ranljiv kljun. Dostikrat smo delali tudi v nedeljah; in potem se skoraj nisi smel izpovedati greha *staršev*, ker si staršem lahko prinesel *povratno* informacijo, da je gospod rekel, ti imaš pa slabe starše. Ti so samo bolščali predse, češ: kaj pa praviš take stvari *tam!* Ljudje so ostali napol divji. Če zato, ker niso verovali, ali če verovali niso zato, bi bilo nesmiselno ugotavljati. Med seboj so bili kot zveri. Če se je komu bolje godilo, je vsa vas mrmrala vraže. Kot rečeno, je bila pot od želje, spremeniti bajto v cerkev, in v njej mrmrati nerazumljive latinske besede, do odločitve, da se da živeti brez te navade staršev, ki sami ne živijo najbolj zgledno, od tam do tu se je presipalo življenje otrok, ki so, občutljivi, kot so, prebolevali to kot pretres in krivico.

Če sem se prej obtožil, da ne pišem dovolj doživeto, moram zdaj pripisati, da me je zdaj zaneslo, in da sem bil preveč iskren in resničen. Sicer se je pa ta zapis, kako sem izgubil živo otroško vero, ta zapis

se je prebil skoz vse inačice teksta, prav tako tudi naslednja zapažanja in vzgibi:

Kdor je užival pogled s Stolca, ga je lahko mrzlo spreletelo, kot da bi mimo njega šel sam Svarog, čigar hrib je to. Stolec pomeni namreč Svarogov prestol: ali pa Kresnik, ki ima bivališče na hribu višje, in to na Kresu. Seveda so še višji duhovi v tej pokrajini od omenjenih; na Triglavu, ki je bojišče boštva, ali kar *Borivec* z Bogom, imajo zbirališče najvišji, najmogočnejši, ki se gredo radi igrice z ljudmi, da se jim zazirajo v oči in jih omotijo za dan ali dva. Vhod v nebo séveda ni iz vasi, temveč z vzhodne strani in po stopničasti skali, *Prag* imenovani. Kač pa na tem pragu kar mrgoli in jih nihče ne pobija, ker se triglavski nebeščani prikrivajo vanje, kot se tudi potuhnejo v vreme, sprevrženo v ploho, ali v žival, ki preži in grize, ali v popotnega človeka, ki postaja nesramen in dela, otrokom naočeh, silo kobilam in telicam; zgodilo se je tudi, da so prijemali gorjanskega gospoda za vrat, ko je pridigal o pokori, ali so prižigali pajčevinasti oltarne sveče namesto ministrantov. Po domovih so prevračali koprivčke z žegnano vodo. Kadar bo tam moderno naselje, del nekega balkanskega — bula ali — polisa, se bodo oglašali tako, da bodo zvonili telefoni križem krašem, ne da bi kdo klical. S prstom bodo pokazali svoje posvečene kraje. Zadnja vera ali nevera je samo smetana neke moralne vode in čobodre v človeku, samo smetana in kot smetana obdrži vonj in maščobo celega vodnjaka, ne le vrha.

Kdor je užival pogled s Stolca, pogled proti Karavankam, proti Radovljici in blejskemu gradu, je opravičeno pomislil, da je čudežna pokrajina samo prevara. Trenutna zamisel in obsedenost poključkega boštva, ki ne pozna počitka.

Bogovi, če so se sprehajali po gmajni, so se morali zgroziti ob Hitlerjevi zamisli, da na blejskem otoku zgradi Wottanovo svetišče, kjer bi zaprisegali vojaški odličniki. Bled bi tako postal (to, kar že vse-skozi je) središče velikega rajha in kot germanski Panteon tekmeč slovanskega. Wottan je namreč Svetovid ali Vida, in ni ugotovljivo, da sta se dva različno govoreča bogova sporazumela, da sta eden in isti, in da se lahko združita. Verjetno se nista, ker Hitlerjeva zamisel ni uspela. Vse nesreče na hribu P. in v širši blejski okolici pa so bile odsev vojne napetosti ali celo spopada med nebeščani. To, kar sprejemam kot opozorilo ali spodbudo, sedaj prevajam v besede, ki jih v vseh življenjih srečujem, namreč: ko bodo Slovenci začeli vidno izginovati, bodo v smeri proti Gorenjski in nazadnje proti jezeru; in bo otok zadnji osredok slovenstva in Svaroga in Svetovida in bo pod menoro triglavskih jezer vhod v prazčetek, vhod v prvo uro sveta in življenja.

Chranschrotta je ljudski spomin predelal v šinkroto.

V prihodnjem tisočletju bi ta kraj morali raziskovati pod vplivom *telepatina*, da bi odkrili, kateri duh, katera ideja, kateri gonjač stoji

za tem hribom. Bogastvo hriba, paša, mir, zrak — vse to je nepomembno, soočiti se je treba z razumom hriba.

Pečati tega razuma so udarjeni križem kražem po živem in mrtvem in se razžarjeni bliskajo skoz moraste sanje in v odrekanje življenju samemu, to je samemu vzroku, da smo bili tam, da o namenu ne govorim. In kaj pravita na to moja vratarja, čuvaja? Vratarja berača C. molčita pred čuvaji in vratarji hriba, ki so Hribar kot na hribu, Ota-venk kot na čelu, Žlepač kot v žlebu, Čuln kot čuječnež, Trnar v trnju, Šober kot iz stoga, Maver iz obzidja. Tem varuhom vhodov v vas pa se posmehuje duh pogleske cerkve, ki ima v vasi zastopnike v Petelinih, Kurejih, Kozlih in Komarjih. Glavni *gatekeeper* hriba P. se bo razodel samo na vztrajno zahtevo: oglasi se, naj te slišim; pokaži se, naj te vidim! Te misli še ni občutiti. To bo konec prve vasi P. in začetek druge, nove. Kajti vse stvari so podvojene.

Med golobi in podganami, sem zapisal. V znamenju golobov in podgan, v znamenju nekega umazanega veka. Podgan imamo na Jesenicah toliko, da begajo skoz straniščne školjke po odtočnih ceveh gor in dol ali ven in not. Golobi pa prenašajo pasjo in mačjo kugo, ki je toliko, kot da ne pišemo A. D. 1985.

Ta hrib je lahko tudi železna zavesa iz neke železne dobe pred duhovnim dvojčkom, na katerem naj bi živeli vaščani dobre volje. Torej medsebojna *privrženost* duha in materije! Seveda je nazadovanje duha in materije tudi treba upoštevati. Oboje mente concipio. Kakšna VERBA ARCHANA (KORINČANOM 12,4) ne bi dosti pomagala. Ali pa?

Biti hrib P., čeprav samo v sanjah, je že poklic. Kot jaz sanjam hrib P., lahko tudi hrib P. sanja mene. Torej sva oba porabnika sanj iz nekakšne staroveškosti in starožitnosti. Lahko pa je hrib P. že stan in kult. Če je kult, je blizu obrti. Torej poklicu. V poklic si poklican, kot si poklican v stan. V poklic po svoji volji, v stan lahko proti njej. Filozofsko refleksijo o funkcionalni lepoti hriba P. bi lahko podkrepili s škofom Matejem, ki je gotovo bolj zaradi sugestije *žabe* in manj po nareku *podgane* dal zgraditi prav tu prikupno obokan dvorec tako za počitek telesa kot svetlobo duha.

Ali je hrib P., ta starinski in moj *rojstni polis*, tak, kakršen je, nastal iz viška ali primanjkljaja fantazmov? Če se je v skušnji vasi obdržala pogleska cerkev kot nekaj zelo poganskega, heretičnega, in to v vasi, ki nima ne cerkve ne šole, ne trgovine ne gostilne, ne bri-tofa ne kakšnih drugih parazitov in vegetacije, samo domačije, bi lahko govorili o pomanjkanju smisla za *strukturo* in disciplino. Gorje imajo Fortuno, Emaus, Betanijo! To vas pa je držala pokonci ošabnost, dokler je šlo. Potlej pa je padla pod vasi, ki so znale črpati agregate.

Še nekaj je, kar govori v prid hribu. Do njegovega podnožja je nekoč pljusvalo morje, do Bave. To čisto spremeni spomine. Morje pod hribom P., reka pod hribom z ostankoma, s studentem Račnik in Buden. V podnožju hriba P. vas *Rečica*, to je vas ob izginuli reki

Račnik. To besedobolje, kam me pelje! V labirint hriba, samo da bo odkrit vhod vanj.

Ne vem, če sem kaj boljši od lovcev iz srednje ledene dobe, ki so prenočevali in prezimovali v pogleski cerkveni votlini. Oni so imeli svojo *vilo* in *vikend*. Njihovi principi so se v zgodbah vnukov prelili v zapeljive in junaške prince, ki so izdahnili v obzidju iz trnja, ne da bi bili vedeli, koga odrešujejo. Tudi jaz pišem to zgodbo in še ne vem, če me bo očistila ali še bolj razprla z živimi in mrtvimi . . .

. . . naj se že razodene gonjač te vasi!

Da stoji ta hrib P. na kokošnjih nogah, vse bi verjel, ko se tako spremene motivi spominov, naše funkcije pa ostanejo nespremenjene.

Ko je umrla botra Marjana, se je moji mami nekaj čudnega prikazalo. Videla je otroka, lepega kot angel, kot je sama dejala, ob nogah postelje, in ga je vprašala, kaj bi pa ti rad, pa se je samo smehljala. Ko je vstala, da bi se ga dotaknila, je izginil. Naslednje jutro je zvedela.

O botri Marjani se mi ni nikoli sanjalo, dostikratov pa sanjam teto Meto. Marsikaj jo vprašam, češ ali nisi umrla, pa se mi samo nasmiha, kot glej ga norčka. Jaz pa računam prav nanjo, ko so jo vsi domači in vaški imeli malo za noro, izkoristil jo bom za *volšebna* vrata in za *ogledalo*, v katero se gleda drugače samo mačeha naše tostranskosti.

Še ena
ali druga
votivna
pesem

Kar je mrtvemu Rimska cesta, spečemu Sonce, Luna sanjajočemu in Zemlja budnemu, nam je vsem ob reki mrtvih Onosi, Plačilo; ob reki spečih Onohe, Volja; ob reki sanjajočih, Elekedi, Usoda; in ob reki budnih, Atare, Sla.

Kar je v besedah za jok Vera, kar je v mislih za stok Upanje, kar v dejanjih za škripanje z zobmi Gotovost; kar je za vice ter pekel Ljubezen, nam vsem je pesem o gležnju Oče — Mati, pesem o kolenu Sin — Hči, pesem o križu Kvartet kraljev, ki so zatilni hrast, temeska breza, čelna oljka, senčna bukev.

Temu sestavku, ki mu pravim kar kartotečno druga votivna pesem, bi se lahko (naknadno) reklo ali Spomin na Manom Danice Ručigajeve ali Trije kanonski kralji ali Vendarle prava volšebna votlina. Druga votivna pesem, sem zapisal, ker je pripoved nadaljevanje Votivne pesmi, ki je do naslednice, se pravi do dedinje besed *dukurí n-tyrore*.

In v čem je smisel treh kanonskih kraljev? To naj bi bila zadnja desetletja: šestdeseto, sedemdeseto, osemdeseto. Vsako desetletje ima svojega duha in kralja. Vladarju šestdesetih let pravim Kralj srečnežev v nesreči, njegovemu nasledniku Kralj psalmist in pridigar, sedanji pa se imenuje Kralj goreči slavec.

Kralj srečnež v nesreči gol, kot orelvoda gospoduje. Kot ovenogenj. Kot jelenzver. On je prva zakasnitev v menori kraljev. Ovinek in počitek. Kdor mu ponudi prestol, mu ga v sebi. Za povračilo je tvoj prag iz gofra. Nedoseženček, ki raste, se krepi. Gorenjska tvojih prstov in hčera. Prinese ga lestevladja. Lestevladja porodnica. Ga duh božji diha vate. In bo prag iz gofra in iz tebe. Kdor mu ponudi zibel, mu jo v sebi. Vračal se bo skožite in s teboj do sebe.

Čakaš ga kot kosec in grabljica. Kot vonj in rosa izzibaš ga. On pa daleč stran in ven postavi prestol. V temo postavi prestol. Šel bo kot nesreča v nesreči mimo. Kot vdan pes.

Ali si ga sanjal včeraj? V tebi se je sláčila tema. Obrodil si devico železno zanj. On je, ki prihaja ponjo. Na Pegazu. Poželenje kralja po človeškem je veliko. In odpira oko in uho, kot jaz vzdihujem čez močvirje. Ko se jaz glasim iz kače. Vem, da me je preklel. Pa ga le častim. Ko je bila moja mama še otrok, je videla zvezdo tico. Jaz je nisem. Ko se je poročila na hrib P., ji je sovaščan nekaj tvezil o luteranskem Jezusu, ki da po gmajni hodi brez Marije in objokan. Jaz ga nisem nikoli videl ali slišal. Ne glede na to, kaj je še doživela, mislim, da stoji nenehno ob lesi, čakajoč na gorečega otroka, kako ga bo prestregla. Ali pa menca na vrtu, kam bi skrila partizansko pošto, ki naj bi jo odnesla proti Bodeščam. Pri tej lesi sem *tedaj* stal jaz, ona pa je ravno nesla prašičem obe kangli, in ni vedela, naj jih izpusti iz rok, naj jih drži ali naj jih nese dalje. To o pošti in da je bila za kurirko, mi je zaupala, »da ne boš nikomur pravil«, šele pred tremi leti.

Kralj psalmist in pridigar gol, kot ovenrama gospoduje, kot lev-lava, kakor glavahrbet. On je druga zakasnitev v menori kraljev, ovin-ek in počitek. Kdor mu ponudi prestol, mu ga v sebi. Za povračilo je tvoja miza gofrova. Nedoseženček, ki raste, se krepi. Dolensjska tvoje roke in sinov. Prinese ga ribaptica. Ribaptica porodnica. Ti ga glas božji na jezik položi. In miza bo iz gofra. In iz tebe. Kdor mu ponudi zibel, mu jo v sebi. Vračal se bo skožite in s teboj do sebe. Čakaš ga kot kladio in srp. Kot poklek slapov izzibaš ga. On pa daleč stran in ven postavi prestol. V meglo postavi prestol. Bo hodil mimo kot gol berač. Kot tih volk.

Ko sem bil otrok in sam doma, sem se ponavadi skrtil pod obzidno klop, da me ni bilo mogoče opaziti skoz okno. Pod to klopjo sem tudi našel marsikaterega izobčenca rodu ter vasi. Povedali so mi marsikaj: »Žitni obraz polja, ki je svetla stran prsti, te bo v obraz udaril!« »Panji, ki jih podžigaš pod svinjskim kotlom, so zagrobne sveče!« »V prsih te bo bolelo, pa ne bo bolezen.«

»V ljudeh bodo večrogeljne gore vstale!«

»Poslušaj, kako Martin spet pada po stopnicah!«

Tudi danes je najbolje tičati pod neko *pruko* in se rokovati s pri-vidi in prisluhi.

Kar se pa datuma 19. januarja tiče, moram dodati, da ugotavljam, da je 19. januar najbolj nevaren dan v letu. In to ne le za telo; tega dne se prebudijo vsi demoni in vse krvave botre so na poti do tebe.

Spomin na Manom sem zapisal!

Na začetku šestdesetih let je pripotovala za nekaj dni v Ljubljano makedonska pesnica Danica Ručigaj. Z njo sem se pogovarjal na večeru v Slonu in ob vrnitvi na jug. Njen oče je bil Slovenec, ki se je zatekel v Skopje pred gorenjskim mrazom, ali kraško burjo, kot je rekla. Čez tri leta sem bral v časopisju, da je bila Danica R. z očetom žrtev potresa, kar me je zelo prizadelo. Napisal sem Manom Danice Ručigajeve, ki ga seveda ni nihče hotel objaviti, ker ni ona v Sloveniji nič pomenila (!) in ker sem bil jaz hitro pokvarljivo pesniško blago. V Ljubljani so v modo prihajale *politische* Lieder, psovke in čačke. Pa me je ta Manom oziroma neodkupljen spomin od *mrtve* pesnice razjedal.

Leta 1970 sem v ortopedski bolnici v Valdoltri, kjer sem ležal nepokretno zaradi tuberkuloze na hrbtnici, spoznal človeka s primkom *Ručigaj*. Takoj sem se začel z njim pogovarjati, kot da nadaljujem nekoč pretrgani pogovor, in sem mu povedal za sorodnike v Skopju. On je seveda mislil, in vsi zraven, da mu šlogam, in so rekli, da sem jasnoviden.

Duh Danice Ručigaj me je tudi, še pred letom 1970, obvaroval, da nisem padel v žensko past. Na morju, na Rabu me je namreč lovila neka Ljubljancanka, jaz sem pa zmenek z njo zamudil, ker me je bolj vlekel pogovor z dvema turistkama iz Skopja, posebno še, ker se je izkazalo, da sta poznali Danico in sta celo vedeli, kje je stanovala. Da se potem celih petnajst let, to je od leta 1970 do leta 1985, z nikomer nisem pogovarjal o mrtvi pesnici, še manj o Manomu, dokazuje, kako sem bil izključen iz svetih krogov in logov poezije. Letos sem se pa maja v Skopju srečal z Radmilo T., in sem bil prijetno presenečen in *presunjen*, ker mi je na moje, kar se da vljudno in *korektno* vprašanje, češ ali ste poznali, glede na to, da ste tako mladi, dosti mlajši od mene ipd., odgovorila več kot pritrdilno.

Dejala je, da je bila Danica R. zelo lepa žena in da jo je ona, kot vse srednješolke, zelo občudovala, in da njene poezije ne dosega. Ves sem se spremenil v gong, nisem ji govoril o Manomu, ki ga tako več ni in tudi neumestno bi bilo, da bi se v tujem mestu razjokal zaradi take osebne *nesreče*. Začel sem govoriti o Makedoncih, ki so bili z Danico v Ljubljani, in so vsi danes čislani in zreli makedonski pesniki.

Kaj naj bo ob reki mrtvih plačilo?

Ko sem pred leti govoril po lokalnem radiu, o vsem tem, kar zdaj pletem in param, se je vaščan s hriba P., mojih let, razjokal. Tako mu je bilo težko. Torej niso vsi ljudje *tam* tako slabi. Smeti so pač povsod, in ljudski biseri so razsuti brez kakšnega reda vsenaokrog.

Kaj naj bo ob reki spečih volja?

Ko sem še kidal gnoj v hlevu in svinjakih na hribu P., za ta opravek ni bilo treba volje. Moral sem biti samo kot navita ura. In pa *pониžen* brez razžaljenosti.

Kaj naj bo ob reki sanjajočih usoda?

O moja leva, moja desna perut! Z *dvema* varuhoma sem živel, pa sta se potopila v temo, se skrila v prag, za smrt, v podzemlje. Kot obe Atlantidi.

Kje je zdaj Alahova kvaliteta, Anavirjeva kvantiteta, Tefnutina intenzivnost, Jakobova aktualnost, Amounova habitualnost, Kurupirjevo uzurpiranje!? Imena božjih jazov, pa če mi hočemo in nočemo, in sicer ako, če, ali, ut, ob; od, do, v . . .

Kaj naj bo reki budnih sla?

Slovenija ni simetrična (kot Egipt), čeprav ima Gorenjsko (Gorgo) in Dolenjsko (Dolma), vendar ni prepolovljena z Nilom v ravnotežje, v matematičnost, v simetrijo in harmonijo. Sava teče med ljudmi in ne po strugi. Brez *kultov* sicer nismo, vendar jih je premalo, da bi seštevek znesel kulturo. Lepa Vida je zaroka z morjem, desetnik je delfin, stog stolp slonokoščeni. Vendar pa ti kazalci kažejo stran od Slovenije, na tuje. V obljubljeni deželo in v obljubljeni čas. Redkokomu se uresniči tisto in sta srečno živela do konca svojih dni. Pustkorant in Tinkarakekemojca sta preveč zadržana gorenjska *vozla*, da bi ju vsi razvezovali. In tako gre marsikateri *kelih* mimo nas, ki spimo in sanjamo, namesto da bi bili budni.

Pred sabo imam kvartetno traso let. Tako mi pogled drsi skozi leta nazaj in skozi leta naprej. Toliko naj bo *odkrito*, da se ujemajo in pokrivajo deseto, dvajseto, štirideseto in petdeseto leto starosti, ki so leta uspeha, vendar je ta uspeh vselej odkupljen. Pritlikavec sem med kralji in živimi pesniki in za javorovo mizo na hribu P. Komu rosim na posteljni panj! Kot samota, kot rosa, kot dež, kot polovica sveta. Nekdo me grebe iz sanj in iz zemlje, da bi skupaj prebiral molke povednosti. Kdo ziba z mano misel, ki bo več kot on? Misel na ptico in cvet, ki bo več en otrok? Misel na prah in pepel, ki bo berač? Naj ve, da živi v meni že od nekdanj mala vrba žalujka. Prepričan sem, da ima vsakdo izmed nas svoje pribežališčno drevce. In prav je tako. Tako bodi še naprej.

Sanjal sem že sanje, ki so skrivnost, sanje o materi zemlji iz strani srca; in sem vedel ali zvedel, da grejo reči na bolje tudi brez moje pomoči.

V zvezi s Tinkarakekemojco, ki sem jo površno omenil, naj pripišem, da je ta besedna vrsta in pojmovna zarastlina enakovredna naslednjim: Tinjiasetlansuni, Elijakristusmozes, Lijajakobrahela, Uli-seskirkaodisej, lihoštevnosodo, levonaravnostdesno, Lunazvezdesonce, žabarakpodgana, srcespolrazum, očezetsin, Abelsetkajn, jambspondejtrohej, železobakerbron.

Zadnjič me je v sanjah poklicalo: »Tinek!« Tako mi je pravila le ona, Meta. Za brate in sestro sem bil vedno le Tinc, za starša Tina.

Kot da sem jo komaj dočakal, sem se je dotaknil s prstom, da bi zvedel, če je res *živa*. In je bila. Zato sem pohitel:

»Sanjal sem o materi zemlji. Ti veš, kaj mislim, iz srčne strani telesa; zdaj mislim, da sem tedaj videl tvojo sključeno postavo za vrati in da so mi tvoje prstene dlani pohitele na pomagaj!«

»To bi bila prej tvoja teta Franca, vendar ima tudi ona svojo teto Franco. Ne, ne, tako stara nisem. Dokler se bova videvala, bom navadna teta Meta in nič več. Pa ne bodi zato žalosten.«

»Poklicala si me Tinek!«

»Nič ni tako!«

»Potem pa res ne vem, kako je.«

»Prav je, da se ne ve.«

»Ali bom tudi jaz hodil naokrog, ko bom v tvojih letih?«

»Prav je, da ne veš!«

»Skuhala nama boš čaj?«

»Skuhala nama bom čaja!«

»Nikar se ne dotikaj vode, to je nevarno zame!«

»Še bom prišla. Glej, ničesar ti nisem odnesla.«

»Bi mi morala?«

»Večkrat pridem pogledat, če ni Martin spet padel po štengah, ker potem leži tam in ga nihče ne pobere.«

»Pa naletiš vselej le na mene?«

»Tudi tebe sem vesela.«

»Za zdaj se vsaj lahko pogovarjava. Saj res, čudno je, da naju nihče iz hiše ne moti.«

»Ne smejo naju.«

»Že nekaj let nisem bil v tvoji kuhinji. Pravijo, da ti po stenah teče v curkih vlaga?«

»Lažejo, da me ne bi obiskal.«

In je odsunila vrata; z notranje strani so bila pozlačena, prav tako vsi opaži.

»Zlato ni strupeno, vendar *ne* praskaj z nohti po stenah. Ne boš?«

Seveda ne bom. Pogledal sem skozi okno. Rečiška cerkev s cinoblasto streho poglejsko polje kot izrezljano.

Sedaj vem, vedno bolj vem, da je ta zlati grobhlev v meni. Samo v meni. Če že ni, pa še bo.

Čemu bi motil tuje misli? Čemu bi molil tuje besede? Čemu klečal v tujih dejanjih? Molil sem, bil sem globoko veren, vendar sem šepetal svete besede iz *sebe*. In klečal sem, pa le pred mizo javorovo v hiši očetovi, na hrastovem polenu za *tuj* greh.

Ko sem zadnjič gledal skozi Metino okno po »ulicah dol« in pod vas, skoz okno zlate volšebne kamre, sem videl Wolfovega Ivana, kako gre iz polja proti vasi, proti hribu P.; on, ki v resnici, se pravi v *resnici* najbrž nikoli ni šel tod. Senco je metal vsenaokrog, kot bi več sonc krožilo nad njim. Kot da ni bil večer in da niso *druge* sence padale proti Rečici. Šel sem proti *Pokljuki*, da bi se izgubil, da bi vzel

kakršnen konec. Partizanska sirota: očetove kosti v Dragi, materin prah v Nemčiji. (Hodila sva skupaj v gorjanski prvi razred, potem pa sva se nekajkrat videla, ker je bil bratranec moje žene. Pokopali so ga, ko sem se jaz po polletnem nepokretnem ležanju šele učil *hoditi*. Samomor.) Šele je proti Pokljuki in me ni pogledal. Ni me spoznal.

Ko zagori *plamen bliskajočega se meča* v nas, pomeni, da se duša iz svoje temne noči ozira hrepeneče navzgor, v Jaz, iz katerega je človek izgnan. Tako se je tudi oglašal strah Wolfovega Ivana. In še vas vse vprašam: »Kako se bo terjala njegova kri?« V čem se skriva *čist* in trajen vir Wolfovega Ivana, ki sem ga v sanjah videl edinkrat iz Metine zlate kamre? Ki me torej sploh ne nadleguje, temveč samo zaposluje. Wolfov Ivan nikoli ni bil *dinamična* stvarnost, bil pa je *deponiran* v moje spominjanje?! Kaj mi je torej povedal o somraku, iz katerega je prišel, na poti v novo, še daljšo noč? (Ta hip se mi je razodelo, da sem poznal in ohranil v dostojnem spominu še enega Ivana, Nemčevega iz Zasipa. Ubil ga je kos zidarske opeke).

Ko sem takrat v Metini kamri umaknil pogled z Wolfovega Ivana, sem videl na zlatem opažu masivne črke: Iz zemlje, to je Adama, narejene vse živali in vse ptice neba? 1 Moj 2; Betel — hrbet, prej Deteljno mesto ali kraj iz Device; Zlato tete — Atlantida. Tri vrste mi sporoča, nekaj iz naklonjenosti in nekaj v preizkušnjo zagrobni svet; kdo mi bo pa za kamna tumim in urim, pa še ne vem.

Vsak dan, ki ga živimo, je participacija mistike in mistiki. Duha in duhu. Wolfov Ivan je bil žrtev obojega in obojemu. Vendar ni stvar ali dogodek, ki bi ga vlekli za osmukan rep iz preteklosti. On je bil človek. Opotekel se je v pandemonij, obraz zavil v šal prevročih besed. O sebi in zase sem nekoč zapisal: Človek postane ameba, zakoličen s stranmi sveta. Te ključne točke se izostrijo v štiri nože, ki te ne puste naprej. Ne puste te dalj. Do koder si prišel z lastnimi nogami, si prišel. Tako ti sever maha z nožem. Park za Augustenburger Platzom. Schoenefeld. Zapad te pika. Garonne, polna vitkih kač. Na vzhodu libanonske cedre. Baalbek in history. Na jugu sfinga. Po tebi, ki si ameba, kroži namesto krvi Hungarian String Trio, pa še ta se izjalovi v enoličen signal. Morzov znak 450 Hz. In pa: to, kar božaš v sebi, to je Io; to je edino povračilo za rojstni dan, za smrtni dan; ta, ki boža te, je Io, to je edina uspešnost, nikoli izgubljena, nikoli najdena. Wolfov Ivan, sem zapisal. Kdor koli se ga spominja, vulgarizira resnico, kajti nihče ga ni nikoli hotel razumeti. Vsi drugi smo bili *tekači* s časom. In sem tudi zapisal: Dne 8. septembra 1624 je v Angelskem gradu poginil Hrvat Markantun Dominis, rojen 1560 v mestecu Rabu na otoku Rabu. Profesor govorništva v Bresci, senjski škof, nadškof splitski, ki je prišel v nemilost Vatikana. Ta je slavil triumf nad Giordanom Brunom in Galileom Galileiom. Tega da nočem poslušati? Slovan, ha, dobro samaritansko krinko nosi. Kot da ne vemo, da so Solona, Jader, Tragurium, Apsorros, Curicta, Arba, Issa, Pharos leglo krvosramnežev in

pentagamistov, očetomorilcev in čarovnikov, vlačugarjev in sploh aziatov . . . Le kaj je iskal leta 1177 Aleksander III. med temi glagoljaškimi kozami . . . Hotel je, naj sveti večna luč od Alp do Balatona in Carigrada, od Donave do Vardarja. In so ga pozdravili haeretici Patareni in eorum sclavica lingua, plesaje kolo. Turki so zatrli bosansko kugo. In žal svetemu očetu vzeli čeden trop ovac ter kozlov. Ta čedni trop ovac je ubil kralja Zvonimira, ki se je hotel pridružiti križarskim vojskam. Iz teh krajev se je pritepel Dominis. Na trgu Campo del fiore so 21. decembra 1624 sežgali v navzočnosti ogromne množice krsto s truplom in polno vrečo njegovih manuskriptov. Obsodba se je glasila: obsojamo spomin mrtvega Markantuna Dominisa, nekdanjega nadškofa, na večno sramoto, mu odvzemamo vso čast, dolžnosti in pravice, razlaščamo vse njegovo premoženje v dobro svetega oficija, ko odstranjujemo tukaj zavrženo telo, njegovega duha in spise. V svojem življenju se je Markantun izkazal nevrednega za usmiljenje svete cerkve in ga predajamo v roke rimskemu guvernerju, v skladu s predpisi in prosimo, da njegovo telo z njegovimi spisi vred javno sežge!

Ali si ga mislil včeraj? V tebi je zajókala tema. Megla. Obrodil si devico bronasto zanj. On je; ki prihaja ponjo. Na rosikonju. V svojo last in posest prihaja, in odpira usta nastežaj, ko jaz zdihujem čez živi pesek. Ko glasim se iz reptila. Vem, da me je preklel. Pa ga le častim.

To so torej trije pogledi, tri inačice ene in iste pesmi, istega življenja. In ni treba, da se kronološko nadaljujejo. Kot oče, sin in sveti duh obenem v enem. Samo da sem jaz *tri* odlomil od sedmerih. Torej računam na sedem desetletij, z izgubami in zakasnitvami let seve. Šestdeseta leta so me zaznamovala, ujčkala, raztrgala in osmodila s tuberkulozo. Sedemdeseta tega niso preklicala, nasprotno, stopnjevala so *trdotno stopnjo* okolice in okoliščin. Osemdeseta pa prinašajo spravljivo pomirjenje. Vsaj s samim seboj, če že ne morem seči vsem sovražnikom v roke. Pa ne smem postati ne sentimentalen ne melanholičen, oboje je strup. *Kaže se zarjica*, vendar vem, da ni zarjice brez sončice.

Oče mi je umrl na začetku sedemdesetih let. Nenehno ga je preganjal *spomin*. Avgusta 1887, še preden se je on rodil, je padel po strmih stopnicah njegov starejši brat, ki je komaj kobacal. Martin, ki je bil božjasten; in so ljudje natvezli, da smrt ni prišla nepoklicana. O tem je vas žlobudrala še petdeset let. Verjetno so čudni uroki vasi privabljali kače do naše hiše. Po mojem rojstvu, v letu polarnega sija na začetku Vodnarja in ogromnega februarskega meteža, se je na vrtu nastanila zavestno ena starih, rdečih kač, ki so sicer lezle iz gmajne po terasastih njivah v kakšno grobljo in do vode. Kadar se spomnim na to kačo iz pripovedi, mi pridejo na misel vse kobile in svinje, ki jih je urekla strupenjača, da so morale poginiti. Pri naši hiši je poginilo ogromno živine, ker so z njo grdo in surovo ravnali.

Kralj goreči slavec gol kot deteljica gospoduje. Kakor nogaroka, podkev. Kakor konjkovač. On je tretja zakasnitev v menori kraljev, ovinek in počitek. Kdor mu ponudi prestol, mu ga v sebi. Za povračilo je tvoja postelja iz gofra. Nedoseženček, ki raste, se krepi. Dolgorenjska tvoje rame in rodu. Prinese ga veterpismo. Veterpismo. Vetersapa porodnica. Ga vsaja krik božji vate. In postelj bo iz gofra in iz tebe. Kdor mu ponudi zibel, mu jo v sebi. Vračal se bo skozte in s teboj do sebe.

Čakaš ga kot jedrce in kri. Kot ptičje ščebetanje izzibaš ga. On pa daleč stran in ven postavi prestol. Bo šel mimo kot trhla ptica. Kot šakal. Ali si ga čutil včeraj? V tebi je zaškripal slap. Obrodil si devico polarno zanj. On je, ki prihaja ponjo. Na Slepniirju. Kaj je njemu nekaj dobrega! Razuzda spol, kakor žival, kot jaz vzdihujem neumit. Ko se glasim iz zavra. Naj me ne prekolne! Saj ga častim!

Tale doba teče skozme kot pozaba.
Pa je živel in umrl Markantun iz Raba.
Težko vino, beli kruh sta vedno vaba.
Pa je živel in umrl Markantun iz Raba.

In kaj ima Aleksander III. z Wolfovim Ivanom? Toliko, kolikor je bil fant žrtev prav takih. Nemških in naših prosvetljalcev. Njegova mama, Fržinčeva s hriba P., je zgorela v plinski peči. En dan prej jo je sanjala njena sestra Franca, izseljena na delo v Nemčijo. Wolfova ji je rekla: »Teta Franca, te prosim, ti skrbi za Ivana!« (Zdaj skrbi za njegov grob.)

Fant je bil tudi preseljen, pa so ga vrnil pred koncem vojne, v naš gorjanski prvi razred. Čudna so bila pota nadljudi. Fant je seve bil kmalu vzeti iz rok Čarejeve botre, očetove matere, moral je na Bled, kjer se je kljub budnemu očesu izgubil. Kot participacija. Čarejeva botra je pa danes, ker ne zasluži groba, že prekopana. Kost nje-nega sina, Wolfa, so namreč pokopane v Dragi, v obstojnejšem grobu; vnukove, Ivanove kosti v Lescah, pa v grobu, ki bo čez toliko in toliko let odvet ter prekopan. Kar so krajevne oblasti naznanile že ob samem pogrebu. Ob pogrebu partizanske sirote in samomorilca. Partizanska sirota in samomorilec, to je Ivanovo levo in desno, liho in sodo, Lija in Rahela, Lija in Sarga, Zarjica in Sončica. In sem zapisal: Življenje prepozna vsak spomin, vsakega Volka, Leva, Velikega, Svetega. Vsak spomin strmoglavi v smrt. Smrt je namreč spomin na spomine. To sem tako rekoč za oba zapisal. On je bil *dobesedno* Volk, jaz pa po nagibu. Njega je udaril v obraz lastni značaj, in ga je odtrgal od cilja, ki ga vsak *vizualizira* in ne prenese. Mene pa je razredčil, strmoglavlil trenutek, ki je tekmece posadil više in jih, kot pravi pesem: kronaj ga, kronaj, večni bog!

In sem zapisal, zdaj po petnajstih letih ugotavljam, za oba: Nekomu si cesta, drugemu ležišče, tretjemu hrana. Ujet si, razpečan.

To je svet stare IO, čakajoče na ozdravljenje. Io, naša bit, par excellence. In boš ojkumenski paramecij za vekomaj . . .

Zgodovina viška rožni venec: ki se pogovarjajo z volkovi, ki krvave, ki nimajo na zemlji zemlje, ki nimajo v času časa. Njega, Wolfovega Ivana, ni viškala. Nobena cerkev ga ne razglaša za svetnika, nobena ženska ni rešila njegovega semena . . .

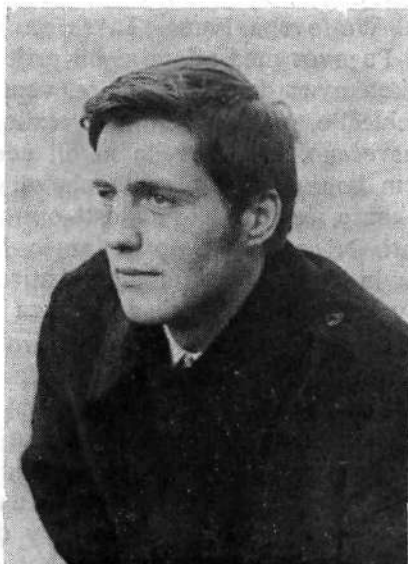
Svet je prosojen, sklep v telesu vsega. Vse, kar bom, je že *gestatio* in *cerebro*. Ali etimološka permutacija: Jabo, Jano, Jaro, Jalo; Kabo, Kano, Karo, Kalo? Mabo, Mano, Maro, Malo; Dabo, Dano, Daro, Daló.

Varuh morja, ki ga ni več, duh in avgur Panonskega morja je obiskoval Wolfovega Ivana. Ta se ga je prestrašil in videl v njem hudobca. Pogovor med njima ni bil prijeten. Tudi jaz sem se bal in se bojim bikonkavne deltoidne sekire, vem pa, da so ljudje, ki vse življenje preklečijo, da bi zrlí v njeno rezilo, prepričani, da je tudi očkovanje posvečeno. Ivan seveda ni bil eden od teh. Vzgojen je bil po drugačnem *kopitu*. Verjel je, da obstoji duhovni svet, saj ga je slišal polzeti skozse, če je bil le zadosti opit. Ni ga pa mogel razumeti in prepoznati. Ni znal biti gospodar in hlapec samega sebe obenem. Gospodar in hlapec, to sta dlani, sklenjeni v meditacijo in v premislek. In tudi v *spreobrnitev*; seveda gre za spreobrnitev v samega sebe.

Grob mu bo vzet, so rekli krajevni organi pravočasno. Torej je Wolfov Ivan, Wolf mlajši, pokopan na hitro in na skoraj nezakonit način. Kot da so rekli tisti, ki smejo kaj reči: ta pa ni taprav! Imel je tožnika in tolažnika, šentranega troštarja, vsi so pa koštarji tvojega mesa in tvoje pruške v Evropi. So tudi taki z okni namesto oči, s cestami namesto kretenj, z večnostjo namesto pasu. Tudi zanje Wolfov Ivan spreminja moj grenki glas v dež in zrno; ptica pa, preleta za zdaj njegov grob, bo ščebetala kot strah tudi v njegovih sanjah. Tako je namreč najbolj prav. Nekaj smo sredstvo, nekaj smo cilj, pa se posvečujemo in omadežujemo, in ni nam ne konca ne kraja . . .

Gorjanska planota je Gorgona, nedoseženček njegovega in mojega življenja. *Žanr* njegove dolinske smrti. Ko se je (v resnici) napotil proti Pokljuki, je nemara srečal vaščane, sicer ne takih v kozjih kožah. Zagotovo pa se jih je bal, in se jih je izogibal. *Pogovarjal* se je samo z gorskim pastirjem. Namočen v rjasti med in povaljan v hudournih oblakih je kot podoba iz Črnega kanona stal tam nekje pod Kranjsko dolino; in se ni nič samo po sebi zgodilo ali dopolnilo. Nobeno morje ni pljusnilo za njim. Nobena brižinska in spovedna serpentina ni zasikala za njim božjepotna. Kdor nima v žepu ortenburškega fevdnega pisma, ni deležen gorskega obhajila, in se mu ni treba kriče izpovedovati. Samo stoji, lahko tisoč let, če hoče, pod velbom predtriglavske cerkvene ladje. Za smrekami — stebri se skrivajo okostnjaki obešenec, vendar niso nevarni. In se je vrnil v dolino, zavrnilí so ga *tam* varuhi nekega praga. Odtlej naprej je bival med samimi kužnimi in turškimi stražami in zasedami. Prikazovale so se mu črke ORTU in ga je pestila zgrbljena sfinga. Ali pa je odmaknil težko zaveso blej-

skega Gorena, in je videl več, kot mi vsi skupaj. In je postal žrtev, kakršno terjajo razodeta VERBA ARCHANA! In je postal *tam* bralec Manoma, ki ga je spremenil v beljakovino spomina, to je *vase?!* Saj ga je edini lahko zajel iz Akaša kronike, na tak način, da ga je obdržal zase. Sicer pa ničesar ne terjam od njega. Mrtvi niso dolžniki. Darovalci? Kakor kdo.

Cveto
Preželj

Pesmi

MI GREMO   Mi gremo za vasjo
                  po dolgi cesti,
                  po dolgi cesti
                  do neba.

Po nebu hodijo svetniki
in nam pravijo,
da smo svojat,
da smo brez vere,
brez trpljenja.

Mi gremo za vasjo
po dolgi cesti,
po dolgi cesti
do neba.